

Zitting 1981-1982

15 417

Verlaging van de leeftijd waarop volgens het Burgerlijk Wetboek de meerderjarigheid wordt bereikt tot achttien jaren en wijziging in verband daarmee van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Algemene Bijstandswet

Nr. 10

EINDVERSLAG

Vastgesteld 28 juli 1982

De vaste Commissie voor Justitie¹ brengt omtrent het voorliggend wetsontwerp het navolgende eindverslag uit.

De leden van de fracties van het C.D.A., de P.v.d.A. en de V.V.D. verwezen naar hetgeen door de leden van hun fractie op 17 maart 1982 bij het mondeling overleg met de Regering over de gevolgen van de verlaging van de meerderjarigheidsgrens tot achttien jaar voor het stelsel van studiefinanciering en voor het verhaalrecht inzake verleende bijstand naar voren was gebracht (verslag van het mondeling overleg, kamerstuk 15 417, nr. 9)

De leden van de P.S.P.-fractie waren zeer teleurgesteld over het antwoord van de bewindslieden op het voorlopig verslag. Door nagenoeg alle fracties is ernstige kritiek geuit op dat deel van het wetsontwerp dat de ouders verplicht hun meerderjarige kinderen tot hun 21ste jaar financieel te onderhouden. Daarvoor is een groot aantal argumenten aangevoerd. Helaas hebben de bewindslieden dat met verwijzing naar de ontoereikende overheidsfinanciën van de hand gewezen, aldus de leden van de P.S.P.-fractie. Berekend is in de memorie van antwoord, dat de financiële gevolgen voor de overheid ongeveer twee miljard bedragen indien de 18- tot 21-jarigen een zelfstandige bron van inkomsten zouden hebben. Gesteld wordt tevens dat het financiële argument het zwaarste argument is (blz. 7 memorie van antwoord) om artikel 395a BW te handhaven. Toch meenden de leden van de P.S.P.-fractie, dat het gebruik van het financieel argument oneigenlijk is. Het is met name een kwestie van prioriteiten, waaraan de overheidsgelden besteed worden. Het zal de bewindslieden duidelijk zijn, zo stelden de leden van de P.S.P.-fractie dat hun fractie andere prioriteiten stelt dan de Regering. Deze leden waren van mening dat, wanneer de Regering de verlaging van de meerderjarigheidsgrens enigszins inhoud wil geven, zij daaruit ook financiële consequenties zal moeten trekken. Zij achtten het bijzonder inconsequent dat jongeren van 18 tot 21 jaar alle rechten en plichten krijgen, die volwassenen hebben zoals bij voorbeeld handelingsbekwaamheid en het recht om zitting te nemen in de vertegenwoordigende lichamen maar geen financiële zelfstandigheid krijgen. Enerzijds wordt de zelfstandigheid van de betrokken jongeren hierdoor in feite toch weer ontkend en anderzijds zal dit tot ongewilde spanningen kunnen leiden in het gezin, wanneer jongeren noodgedwongen een beroep op hun ouders

¹ Samenstelling: Rietkerk (VVD), Roethof (PvdA), voorzitter, Haas-Berger (PvdA), Stoffelen (PvdA), Van Dam (CDA), Kosto (PvdA), Salomons (PvdA), Patijn (PvdA), Korte-van Hemel (CDA), Evenhuis-van Essen (CDA), Jacobse (VVD), Wessel-Tuinstra (D'66), Faber (CDA), Tripels (VVD), ondervoorzitter, Buikema (CDA), Van der Burg (CDA), Rempt-Halmmans de Jongh (VVD), Schutte (GPV), Krajenbrink (CDA), Lankhorst (PPR), Kohnstamm (D'66), Brouwer (CPN) en De Jonge (CDA).

moeten doen, terwijl de ouders ervan uitgaan dat meerderjarige kinderen voor hun eigen onderhoud moeten zorgen. Gezien de enorme werkloosheid onder jongeren is dat laatste voor hen nauwelijks te realiseren. De leden van de P.S.P.-fractie zouden graag vernemen op grond waarvan de bewindslieden tot de conclusie zijn gekomen, dat zij geen extra geld voor de financiële zelfstandigheid van de 18- tot 21-jarigen beschikbaar wilden stellen.

Onduidelijkheid bestond er bij deze leden over het uitgangspunt van het nieuwe studiefinancieringsstelsel nl. onafhankelijkheid van de ouders in relatie tot de gevolgen van het budgettair neutraal opzetten van het stelsel. In het verslag van het mondeling overleg stelt de Minister van Onderwijs en Wetenschappen, dat het studiefinancieringsstelsel van toepassing zal zijn op alle jongeren boven de 18 jaar, die studeren. Van hetzelfde bedrag, dat momenteel beschikbaar is, moeten dus meer jongeren gebruik maken. Te verwachten valt, dat het onmogelijk zal worden voor studerende jongeren om van dat bedrag rond te komen. Zijn de ouders dan verplicht op grond van artikel 395a BW hun kind financieel bij te staan of kan een jongere dan, omdat hij als onafhankelijk van zijn ouders wordt beschouwd, een beroep doen op de Algemene Bijstandswet?

Ook al is er nog geen wettelijke regeling ten aanzien van een nieuw studie-financieringsstelsel, de leden van de P.S.P.-fractie achtten een discussie over de werking van artikel 395a BW, van belang. Moeten zij artikel 395a BW als een tijdelijke regeling zien of valt te verwachten dat er ook bij een nieuwe studiefinanciering een beroep gedaan zal worden op de ouders voor een aanvullende financiële bijdrage? Deze leden zouden graag willen dat de bewindslieden hierover wat meer zouden willen meedelen.

Het had de leden van de P.S.P.-fractie ook teleurgesteld dat verhoging van het minimumjeugdloon naar het bestaansminimum niet wordt overwogen. Zij deelden niet de mening van de bewindslieden, dat het minimumjeugdloon als voldoende kan worden beschouwd om in het eigen onderhoud te voorzien. Zeker niet nu het minimumjeugdloon verlaagd is en prijsstijgingen ongehinderd doorgaan. Waarop baseren overigens de bewindslieden deze bewering? De hier aan het woord zijnde leden meenden, dat er dan ook niet zozeer sprake is van specifieke omstandigheden (blz. 10 memorie van antwoord), maar van een algemene situatie waar alle werkende jongeren de dupe van zijn voor zover zij een minimumjeugdloon hebben. Moeten jongeren ook in deze gevallen waarin zij niet kunnen rondkomen van hun inkomen een beroep doen op hun ouders ex artikel 395a BW? Vrezen de bewindslieden niet dat dit tot allerlei spanningen kan leiden tussen ouders en kinderen, zo vroegen de leden van de P.S.P.-fractie tenslotte.

Het lid van de G.P.V.-fractie constateerde dat het streven om de leeftijd waarop volgens het Burgerlijk Wetboek de meerderjarigheid wordt bereikt te verlagen tot achttien jaren in een impasse is geraakt. Hoewel hij geen principiële bezwaren had tegen een verlaging van 21 tot 18 jaar, meende hij dat deze verlaging met zoveel onaantrekkelijke consequenties gepaard zal gaan dat de vraag gewettigd is of geen heroverweging van het onderhavige wetsontwerp noodzakelijk is. Nu begreep dit lid heel wel dat een handhaving van de bestaande situatie zonder meer niet mogelijk is. Hij vroeg of het niet verstandiger is een andere koers in te slaan, nl. handhaving van de meerderjarigheidsgrens op 21 jaar bij een gelijktijdige uitbouw van de geleidelijke rechtsverkrigging van minderjarigen. Hij herinnerde aan de uitspraak in de memorie van toelichting (blz. 7) dat de bewindslieden zich een oordeel over de door de commissie-Wiarda voorgestelde vuistregels handelings(on)bekwaamheid nog voorbehielden. Hoe is nu, 3,5 jaar later de stand van zaken op dit punt?

Dit lid betreurde het dat de bewindslieden zo weinig oog bleken te hebben voor de negatieve sociale consequenties van het verlagen van de meerderjarigheidsgrens voor wat betreft het verkrijgen van toestemming

voor het aangaan van een huwelijk. Waarom moet wel zoveel aandacht worden besteed aan de financiële consequenties van een verlaging van de meerderjarigheidsgrens en geen afweging van «sociale kosten», zoals de veelvuldig voorkomende snelle echtscheidingen bij z.g. tienerhuwelijken?

Het lid van de G.P.V.-fractie had oog voor de bezwaren van de bewindslieden tegen een toestemmingsrecht van de ouders in het geval van meerderjarigen van 18–21 jaar, maar wees er op dat dit bezwaar niet meer geldt als tot de eerder door haar voorgestelde koerswijziging zou worden overgegaan. Dan vervalt tevens de weinig fraaie constructie dat de onderhoudsplicht van de ouders van het nieuwe artikel 395a ook geldt jegens het meerderjarig kind van 18 tot 21 jaar, dat gehuwd is.

Het lid van de G.P.V.-fractie onderschreef het uitgangspunt van de bewindslieden dat de verlaging van de leeftijd van de meerderjarigheid geen financiële gevolgen voor de overheid mag hebben. Hij meende evenwel dat ook na ongewijzigde aanvaarding van het wetsontwerp dit uitgangspunt gevaar kan lopen. Zoals de bewindslieden terecht stellen (blz. 3, memorie van antwoord) dragen thans de ouders van meerderjarige (dus nu nog 21 jaar en oudere) kinderen in het algemeen vrijwillig in de studiekosten bij. Het is echter de vraag of dit ook na aanvaarding van het wetsontwerp zo zal blijven. Immers, het bereiken van de leeftijd van 21 jaar zal dan in veel sterkere mate worden ervaren als een cesuur in financiële zin. Daarvóór weten ouders zich wettelijk verplicht te blijven voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie van hun kind, hoewel deze dan reeds drie jaren meerderjarig is, maar daarna wordt die meerderjarigheid als het ware afgerond door het verdwijnen van de normale financiële verplichtingen van de ouders jegens het kind. Dit lid werd in zijn vermoedens op dit punt nog versterkt door de uitspraak van de eerste ondergetekende dat de ontwikkelingen van de laatste jaren leren, dat overal waar met de wet in de hand een beroep op de overheid kan worden gedaan, dit ook in toenemende mate gebeurt (meer vermeld verslag mondeling overleg kamerstuk 15 417, nr. 9 blz. 5). Hoe oordelen de bewindslieden hierover?

Het lid van de G.P.V.-fractie meende dat de nu voorgestelde regeling weliswaar beoogt voor de periode dat een kind van zijn 18e tot zijn 21ste levensjaar opgroeit slechts een financiële band tussen ouders en kind te handhaven, maar dat zulks toch ook gevolgen met zich brengt, die afbreuk doen aan de meerderjarigheid van het kind. Immers, met het matigingsrecht van de rechter als stok achter de deur kunnen ouders effectief druk uitoefenen op de studiekeuze van hun kind. Kan hierdoor de rechtens verkregen meerderjarigheid niet feitelijk worden gefrustreerd? Kan ook een beroep op het matigingsrecht van de rechter worden gedaan in het geval het meerderjarige kind van 18, 19 of 20 jaar het huis verlaat en vervolgens zijn leven zodanig inricht dat de ouders daartegen zeer zware en principieel gemotiveerde bezwaren hebben, zo vroeg het lid van de G.P.V.-fractie tenslotte.

Met een tijdige beantwoording van deze opmerkingen acht de commissie de openbare behandeling van dit ontwerp voldoende voorbereid.

De voorzitter van de commissie,
Roethof

De griffier van de commissie,
Kerkhofs